

VALTIOVARAINVALIOKUNNAN SIVISTYS- JA TIEDEJAOSTOLLE

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023 (HE 154/2022 vp)

Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa.

Teoston oikeudenomistajien tilanne ja toiminnan näkymät

- Koronapandemian vaikutukset näkyvät tekijänoikeuskorvauksissa edelleen - ja tulevat näkymään pitkälle vuoden 2023 puolelle. Syyskuussa 2022 tilitettiin korvauksia kotimaan osalta vielä alkuvuoden ajanjaksolta (1-3/2022). Konserteista maksetut tekijänoikeuskorvaukset (0,12 miljoonaa) olivat edelleen vain murto-osa normaaliajan konserttialueen tilityksestä, joka esimerkiksi vuodelta 2019 olivat kokonaisuudessaan noin 4,5 miljoonaa euroa.*
- Erityisesti ulkomaantulot tulevat tekijänoikeuskorvauksissa pitkällä viiveellä, jopa vuoden esittämisen jälkeen. On odotettavissa, että koronan vaikutus tulee näkymään säveltäjien, sanoittajien, sovittajien ja musiikkikustantajien tulonmuodostuksessa edelleen vuonna 2023.*
- Koronaviruspandemia on vahvistanut taiteilijoiden kokemusta epävarmuudesta ja arvostuksen puutteesta, ja lisännyt näin kokevien määrää. Suurimmat huolenaiheet liittyvät toimeentuloon (Taiteen ja kulttuurin barometri 2021). Huolta tulevaisuudesta kokevat erityisesti nuoret taiteilijat. Jos nuoret osaajat eivät enää koe alaa houkuttelevana mahdollisuutena, aiheuttaa se merkittävää vahinkoa koko musiikkiteollisuuden uudistumiselle ja kilpailukyvyille.*
- Koronapandemian aiheuttama taloudellinen ahdinko on aiheuttanut monelle musiikkialalla työskentelevälle vaikeuksia ammatin ylläpitoon. Tulojen katkeamisen lisäksi ongelmina ovat olleet freelancereiden työttömyys- ja sosiaaliturvan epäjatkuvuustilanteet, työttömyysturvan tulkinnan vaihtelevuus sekä yrittäjä- ja työntekijästatuksen väliin putoaminen. Näiden haasteiden moni on siirtynyt hankkimaan tuloja muualta: Taiteen ja kulttuurin barometrissä 35 % musiikkialalla työskentelevistä oli vaihtanut tai harkinnut alan vaihtoa. Kehityksen johdosta ala kärsii paikoin työvoimapulasta. Alan houkuttelevuuden elvyttäminen ja osaavan, koulutetun työvoiman houkuttelu alalle vaatii lähivuosina erityistoimenpiteitä.*
- Musiikin kulutus ei ole kaikilta osin palautunut koronapandemiaa edeltävälle tasolle. Vaikka elävän musiikin tapahtumat elpyivät merkittävästi kesällä 2022, edelleen noin viidennes väestöstä on pidättäytynyt kokonaan käymästä konserteista koronan vuoksi. Yli 65-vuotiaista jopa 40 % ei edelleenkään käy konserteissa koronan vuoksi (Musiikin kuuntelu Suomessa - tutkimus 2022).*
- Heikentyvä taloustilanne aiheuttaa merkittävää epävarmuutta myös musiikin kulutukseen. Inflaation kiihtyessä ja elinkustannusten noustessa ihmisten valmius kuluttaa kulttuuriin ja musiikkiin heikkenee. Kehitys tulee näkymään myös kaupallisen median liikevaihdon laskuna, jolla on suora vaikutus musiikin käytöstä kerättävien tekijänoikeuskorvausten tasoon.*

Huomioita valtion talousarvioesityksestä 2023

- Yksityisen kopioinnin hyvityksellä on merkittävä vaikutus sekä pienituloisten taiteilijoiden taloudelle että useille musiikkituotantohankkeille ja tapahtumille eri puolella Suomea. Yksityisen kopioinnin hyvitys on talousarvioesityksessä pidetty 11 miljoonan euron tasolla julkisen talouden suunnitelman 2023–2026 mukaisesti. Musiikin tekijöille ja kustantajille on tärkeää, että tämä minimitaso säilytetään myös vuodesta 2027 eteenpäin ja että järjestelmää uudistetaan digitaalisen toimintaympäristön vaatimusten mukaisesti.*

- *Tekijänoikeuskorvausten sovittelusta luopuminen työttömyysetuuksia määritettäessä on tekijöiden ja taiteilijoiden kannalta merkittävä uudistus, jonka toteuttamiseen on osoitettu 1 miljoonan euron rahoitus vuonna 2023. Rahoituksen riittävyyttä on seurattava ja sen määrää on tarvittaessa lisättävä.*
- Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamenoihin budjetoitua 3 miljoonan euron lisäystä on tarvittaessa käytettävä vahvistamaan tekijänoikeusasioiden valmistelun resursseja ministeriössä kansallisen IPR-strategian sitoumusten mukaisesti.
- *Taiteen ja kulttuurin rahoitus on nostettava valtion talousarviossa yhteen prosenttiin kaikista talousarvion menoista vuoteen 2027 mennessä. Samalla on huolehdittava rahoituksen jatkuvuudesta ja ennustettavuudesta. Rahoituksesta riittävän suuri osa on ohjattava taiteen vapaalle kentälle tukemaan myös ruohonjuuritason toiminnan monimuotoisuutta.*

Toimenpiteet luovien alojen kasvun ja elpymisen tukemiseksi

Luovat alat ja erityisesti musiikkiala ovat kärsineet koronapandemiasta ennennäkemättömällä tavalla. Niillä on kuitenkin valtava kasvu-, työllisyys- ja vientipotentiaali, joka on otettava käyttöön kokonaisvaltaisesti eri ministeriöiden yhteistyönä. Myös talousarvioesityksen perusteluissa (luku 29.80) linjataan, että vuonna 2023 tavoitteena on saada taiteen ja kulttuurin tekeminen, tuotanto, kulutus ja käyttö palautumaan mahdollisimman hyvin koronaepidemian aiheuttamaa kriisiä edeltävälle tasolle.

Esitämme seuraavia toimia, joilla *luodaan ja vahvistetaan* luovien alojen kasvun edellytyksiä:

- Kulttuurialan kasvun vauhdittamiseksi on toteutettava kasvuohjelma. Tämä tarkoittaa elvyttäviä toimia, konkreettisia pilotoitteja ja uudenlaisia rahoitusmalleja. Alan rahoitusinstrumentteja ja tukijärjestelmiä tulee kehittää vastaamaan nykyistä paremmin luovien alojen yritys- ja elinkeinotoiminnan erityispiirteitä. Muun muassa luovien alojen kasvusopimusta tulee laajentaa musiikkialalle.
- Erityisesti koronasta kärsineille aloille, kuten musiikin vapaalle kentälle, tulee suunnata elvyttävää ja monimuotoisuutta tukevaa lisärahoitusta, joka on kanavoitava suoraan ruohonjuuritasolle esimerkiksi Musiikin edistämissäätiön kautta.
- Hallituksen on annettava eduskunnalle kulttuuripoliittinen selonteko, jossa otetaan huomioon laajasti luovia aloja koskevat asiat. Alan kehityksen kannalta on keskeistä, että saavutetaan yhteinen näkemys niin nykytilasta kuin tulevaisuuden suuntaviivoistakin.
- Luovat alat on tunnistettava osaksi kansantaloutta. Taide- ja kulttuurialan tilasto- ja tietopohjaa sekä alan vaikuttavuuteen liittyvää tutkimusta on vahvistettava mm. suuntaamalla resursseja tilastointi- ja vaikuttavuusanalyysien tekemiseen. Jotta alan kasvupotentiaali tunnistetaan, on seurattava luovien alojen kehitystä ja kasvua muiden elinkeinoelämän toimialojen rinnalla.

Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry

Risto Salminen
toimitusjohtaja

Vappu Aura
johtaja, viestintä ja yhteiskuntasuhteet